

לחיות, לאהוב, להקשיב

המשוררת חמוטל ברייזוף הגיעה להישגים מרשימים בצלן של התאבדות אחיה והתאבדות בנה. היא אומרת כי "שירה היא היורשת הלגיטימית של הספרות היהודית המיסטית" וכי הכתיבה בשבילה היא כמו נתינה וסבורה כי "שירה שיש בה חוכמה ושפיות עשויה לעזור לנו להתרומם"

צילום: דן פורום

ביותר. אני מעריצה אנשים שניחנו ביישוב הדעת ובחוש הומור ואנשים שאינם מתעצלים או מתרשלים לעשות את חובתם במידת יכולתם". תפיסת עולם זו מתבטאת בשיר זה.

לא בשמים

לא בשמים
לא רחוק
הטוב נשבו.
הלא קרוב הוא מאד
הלא פה הוא
הלא להטו בידך
לוחש לעשותו
עכשו.

כמה - שנה? עשר? מאה? אלה?
לי זה לקח שלשים.
בפעם השניה רק עשר.
אחר כך התחלתי לחיות,
לאהב, להקשיב.

אהבה והקשבה

מה שאולי הופך בעיניי את השיר הזה לכזה היוצר תקשורת מיידית עם הקורא הוא הרפרור לקהלת פרק ג' - "לכל זמן; ועת לכל-חפץ תחת השמים", שהפך לטקסט קנוני בתרבות המערבית וזכה לעיבודים שונים, כגון "Turn! Turn! Turn!" של להקת הביירדס (The Byrds). אם בקהלת כתוב "עת להשליך אבנים, ועת כנוס אבנים", ברייזוף מדברת על "הזמן שהכל נהיה אגון" ומעבירה את תהליך האבלות ברצף מסחרר עד לשחרור ולתהליך ההשלמה, מעין קתריזיס - היטהרות מרגשות כגון שנאה ונקמה ומהאטימות לסבל של הזולת ("זמן החרשות לבכי של חתלתול אשפתות"), אל עבר האהבה וההקשבה.

"אני מתחברת מאוד לרעיון שהאדם הוא צלם אלוהים, במובן שיש בו פוטנציאל של שיפור עצמי והגבהה עצמית למקום של דעת טוב ורע, של אצילות ושל יופי בכל המובנים. אלוהים מבחינתי הוא משהו שמנחה את האדם מבפנים לעשייה ולרגשות כאלה. אני מאמינה שבכל מצב יש לאדם הבוגר אפשרויות בחירה ושהוא אחראי לבחירה שלו, גם אם אינו מודע לה וגם אם הוא בוחר מתוך בורות. עזרה לבני אדם והתחשבות בהם - זאת בעיניי המצווה החשובה

בחמוטל ברייזוף נתקלתי שוב לאחרונה באחד הערבים הפואטיים שארגנה המשוררת ענת חנה לזרע.

ברייזוף הקריאה בו מספרה האחרון "שריקות", שיצא השנה, 2014, בהוצאת הקיבוץ המאוחד. ברייזוף היא משוררת, מתרגמת, סופרת ופרופ' לספרות עברית שהגיעה להישגים מרשימים בצלן של כמה טרגדיות שפקדו אותה, כגון התאבדות אחיה בילדותה והתאבדות בנה.

הזמן

הזמן! הזמן שלוקח לך להבין שזה קרה. שאין אבוד. היה, אבל עכשו איננו. מת, מת! ולא יקום לתחיה. לא יופיע בהסח הדעת. לא ישוב במפתיע. הזמן של הרעל בפנים והחוצפה. הזמן של לנקם. של לשנא. הזמן של לשרף את הכל בפנים והחוצפה. הזמן של למות כל הזמן. הזמן שהכל נהיה אגון גדולה, אפורה, חשודה, זוממת.

זמן העורוון להבדלים בין גוני הנרד, זמן החרשות לבכי של חתלתול אשפתות ולצריחה של גוזל עורב מתעלף. זמן ההחלטה לשרד. עם השנים. עם הצפננים. זמן הצעקה שהשתתקה. זמן הדם.

הזמן. אני סבורה כי בני אדם זקוקים לשירה שתעזור להם לחיות, מכיוון שכולנו חיים עם פוסט-טראומה פרטית וציבורית. שירה שיש בה חוכמה ושפיות עשויה לעזור לנו להתרומם".

כשאני מבקשת ממנה טיפים לכותבים, בר-יוסף ממליצה לא למהר. "לקרוא את השיר פעם נוספת מעיניים של מישהו אחר ולמחוק את המיותר. לכתוב טקסט מרוכז, דחוס, אבל לא בלתי קריא. לקרוא הרבה שירה. לשמוע מוזיקה קונצרטית, ללכת למוזיאונים ולהכיר את אמנות הציור. לא להכריח את עצמך לכתוב או לפרסם".

עֲכָשׁוּ אֲנִי אֵי

עֲכָשׁוּ אֲנִי אֵי
מְעַטֵּר חֲרָשׁוֹת פְּרָאִיּוֹת,
נוֹטְפוֹת חֵלֶב שְׂקָדִים
חֲרִישִׁיּוֹת מֵרֵב שְׁלוֹם.

עֲכָשׁוּ אֲנִי אֵי
מְאֻשֵׁר מַמִּים מְבֹסוֹט מְגֻלִים
שֶׁכֶּל הַזְּמַן אֹרִים לִי בְּחֻלְקוֹת:
אֵי אֲנִי אֵי אֲנִי.

<השירים לקוחים מספרה של חמוטל בר-יוסף
"השתוות - מבחר שירים ישנים וחדשים",
הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2011.

<< האתר של חמוטל בר-יוסף.
www.hamutalbar-yosef.com

<< שירה כהן היא אמנית ומשוררת, ספרה
"מלכודת" יראה אור בהוצאת פרדס.
shira003@gmail.com

המוזיקליות שבשירים

המעניין בשיר זה הוא השימוש בבעל חיים שבוי וגודל לשחיטה כדימוי או כמטפורה לתהליך הכתיבה וההוצאה לאור. ה"אותנטי" או ה"חי", הציפור, עובר תהליך אלים כדי להפוך לאפשרי לעיכול, וייתכן שהאמירה המובלעת היא שגם השירים שאנחנו מקבלים מכילים מרכיבים חיים כגון רגשות, שמוגשים לנו לאחר שהומתו במהלך הכתיבה.

אנחנו משוחחות על סוגי אמנות אחרים שהם חלק מיצירתה. בר-יוסף, מוזיקאית חובבת, מקדישה תשומת לב רבה למוזיקליות של השיר. היא מספרת כי הצורה המוזיקלית או ה"לא מוזיקלית" היא תוצאה הכרחית של האופי של השיר, של הטמפרטורה או של האיכות.

"אם ניגשים לשירה מנקודת מבט סגנונית יכול להיווצר רושם שהשירים נכתבו על ידי תריסר משוררות שונות. יש גם שירים שנכתבו בצורות שאינן מקובלות כגון אודות או סונטות. בצורות בעלות מבנה סגור אני משתמשת בדרך כלל לשירים בעלי אופי הומוריסטי ואילו שירים בעלי אופי 'רציני' כתובים בצורות אחרות, כגון שיר שכתוב כקטע פרוזה שבו הרופא במחלקה לטיפול נמרץ מודיע לי שבני לא יחיה".

חוכמה ושפיות

אני שואלת את בר-יוסף על האופן שבו האוטוביוגרפיה שלה מתגלה בשירה. "אני חושבת שמגויזמים בהנחה שיצירות ספרות הן דיווח על מה שעבר עובדתית ורגשית בחייו של המשורר. איני מרגישה בנוח עם זה, אם כי חומרים אוטוביוגרפיים מרכיבים גם הם את יצירתי. אחד הספרים שהוצאתי הוא ספר שירי דיוקן ("תערוכת דיוקנים", הוצאת אבר-חושן, 2013) ומעניין אותי לכתוב שירים שמתארים בני אדם".

בר-יוסף מספרת על קרבתה לזלדה וללאה גולדברג. "אם נשווה את השירה לבגד, קיים בי רצון לתפור את השירה שלי מבד משובח עם גימורים מצוינים. איני מאמינה באמנות חתרנית או מהפכנית שמתמקדת בלהרוס את מה שקיים. יש לי כיסופים ליציבות שהולכים ומתבהרים לי במשך

מחילה שמעבירה רגשות

בר-יוסף ממשיכה ואומרת כי לתפיסתה השירה היא "היורשת הלגיטימית של הספרות היהודית המיסטית, שבמשך תקופה ארוכה נחשבה לנטע זר עד להתפרצותה המחודשת בסוף המאה ה-19", וכי שירתה המוקדמת נטתה לרוח זו.

אנחנו משוחחות על תהליך הכתיבה. "הכתיבה ממלאת בעת ובעונה אחת את הצורך שלי בשותפות רגשית, את רצוני לחלוק איזושהי תובנה או אמת שמתגלה לי פתאום, ואת התשוקה שלי להפתיע, לשעשע, לעורר התפעלות. השירה גם גורמת לי לשכוח את עצמי ואת הזמן, וזו הרגשה נפלאה. איני מרגישה צורך לכתוב לעתים קרובות. אני כותבת כשצץ בי משהו שנראה לי ראוי לעניין של הקורא. "הכתיבה בשבילי היא נתינה, כמו בישול - שגם הוא נתינה של עצמך, המשך של ההנקה מהגוף ואולי העלאה עצמית לקורבן, בהבדל חשוב: כשמבשלים אוכל טעים אפשר מיד לדעת אם זה הצליח או לא, מה שאין בכתיבה. על הדמיון בין כתיבת שירה לבישול כתבת כמה וכמה שירים, ואפילו פרסמתי ספר שקוראים לו "מוזון" (הוצאת כרמל, 2000). אם המטפורה היא גשר תת-קרקעי, מעין מחילה שמעבירה רגשות דרך חוויה שהקורא מכיר, הרי אוכל הוא הדבר הכי בסיסי, קונקרטי וחושי - ובתור שכזה הוא מחסן מטפורות מוצלח. גדלתי בקיבוץ, קיבלתי אוכל שהתקרר ובננות ודגים שלא הצליחו למכור וגם אמא שלי לא הייתה בשלנית, כך שרק בגיל 20 גיליתי שאוכל יכול לענג ועם הזמן התוודעתי אל הנתינה שבבישול לזולת".

צְמוּדִים לְמוֹפֵת

צְמוּדִים לְמוֹפֵת בְּתַבְנִית הַלְבָנָה
נִתְחִי הַעוֹף שְׂרוּיִים בְּרֵטֵב אֲדָמָדִים,
חֻלְקָה, מְבָרִיק, מְבֹסֵס.
מִן הַכְּנָפִים נִתְלָשׁוּ חוֹטֵי נוֹצוֹת אֲחֻרוֹנִים.
לִיָּתֵר בְּשֻׁחוֹן אֶתְחַב אֶת הָאֲצָבָעוֹת פְּנִימָה
וְאֶעֱרֹבֵב הַכֶּל יַחַד בְּתַנּוּעוֹת לִישָׁה.
עֲכָשׁוּ כְּלֵי מוֹכְנָה לְדְפוּס.